

© PHOTO BY NELLETTES

Лі Бардуго — американська письменниця, авторка популярної фентезі-трилогії «Гриша», яка стала бестселером «The New York Times». Роман «Тінь та кістка», перший з трилогії, перекладено 38 мовами світу, наразі продано понад 2,5 мільйони примірників. Книжки Лі Бардуго читають у 50 країнах світу.

АДАПТАЦІЯ ВІД NETFLIX

Письменниця, фентезі-романами якої захоплюється Стивен Кінг

Ласкаво просимо до Равки. Колись це була велика та могутня країна. Тепер вона на межі зникнення. Равку розділила Тіньова Зморшка — лінія абсолютної темряви, що кишить небезпечними чудовиськами.

Непримітна Аліна й уявити не могла, що порятунком Равки ляже на її худенькі плечі. Допомогаючи другові Малу, дівчина розбудила свою приспану силу. Саме вона здатна знищити Тіньову Зморшку і возз'єднати спустошену війною країну.

Часу обмаль. Аліна вирушає на навчання до величних магів-гриш на чолі з таємничим Дарклінгом. Однак могутня та ще не приборкана сила дівчини може обернутися неабиякою загрозою. І не тільки для монстрів з тіні, а й для всієї Равки, для Мала та самої Аліни.

Надпотужний сюжет!
Kirkus Reviews

bookclub.ua

© Netflix 2021. Used with permission

КНИГА I

ЛІ БАРДУГО
ТІНЬ ТА КІСТКА

ЛІ БАРДУГО

ТІНЬ
ТА КІСТКА

ПОЧАТОК ТРИЛОГІЇ «ГРИША»

КСД

ПОЧАТОК ТРИЛОГІЇ «ГРИША»

LEIGH BARDUGO

SHADOW
and
BONE

GRISHA TRILOGY

A NOVEL

ЛІ БАРДУГО

ТІНЬ ТА КІСТКА

ПОЧАТОК ТРИЛОГІЇ «ГРИША»

РОМАН

Переклад з англійської Єлени Даскал

ХАРКІВ
2021 **КСД**

УДК 821.111(73)
Б24

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Bardugo L. Shadow and Bone : A Novel / Leigh Bardugo. — New York :
Henry Holt and Company, 2012. — 368 p.

ISBN 978-617-12-8873-7
ISBN 978-0-8050-9459-6 (англ.)

- © Leigh Bardugo, 2012
- © Netflix, обкладинка, 2021. Used with permission
- © Thenounproject.com / Design Rails, ілюстрація на обкладинці, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

*Моєму дідусеві.
Розкажи мені якісь небилиці...*

ГРИША

Солдати Другої армії
Магістри Малої Науки

КОРПУСНІЙЦІ
(Орден Життя і Смерті)
Серцетлумачники
Цілителі

ЕТЕРЦІ
(Орден Кликунів)
Верескуни
Пекельники
Плиноробы

МАТЕРЦІ
(Орден Творців)
Твердуни
Алкемі

Прислуга називала їх *маленьчики*, маленькі привиди, позаяк вони були найменшими й наймолодшими, а до того ж тинялися герцоговим будинком хихотливими примарами, гасали з однієї кімнати до іншої, нашорошували вуха, ховаючись у буфетах, і прослизали до кухні, щоб поцупити останні літні персики.

Хлопчик і дівчинка з'явилися тут із різницею в кілька тижнів, двійко чергових сиріт прикордонних воєн, замурзані біженці, висмикнуті з-поміж завалів віддалених містечок; їх притягнули до герцогового маєтку, щоб навчити читати й писати, а також опанувати торговельне мистецтво. Хлопчик був невисокий і кремезний, однак завжди усміхався. А дівчинка була інакшою й усвідомлювала це.

Зіщулившись у кухонному буфеті та слухаючи дорослі плітки, вона почула, як герцогова покоївка Ана Куя сказала:

— Маленька потворка. Жодній дитині не слід мати такого вигляду. Бліда і kwasна, як склянка звурджененого молока.

— І така худенька! — погодилася кухарка. — Ніколи не доїдає вечерю.

Скрутившись позаду дівчинки, хлопчик обернувся до неї і прошепотів:

- А чому ти *не* їси?
- Тому що її вариво на смак як багнюка.
- А мені нормально.
- Ти їстимеш що завгодно.

Вони знову притулилися вухами до тріщини в буфетних дверцятах.

За мить хлопчик прошепотів:

- Я не вважаю тебе потворною.
- Цить! — засичала дівчинка.

Проте, заховавшись у глибокому затінку буфета, вона всмінулася.

* * *

Улітку вони страждали від довжелезних годин хатньої роботи й ще довших годин навчання в затхлих кабінетах. Коли спека робилася нестерпною, діти тікали до лісу, де полювали на пташині гнізда, плавали в багnistому лісовому струмку або просто годинами лежали на своєму лузі, спостерігаючи, як повільно над головами повзе сонце, й базікаючи про те, де саме збудують свою молокоферму і скільки в них буде білих корів — дві чи три. Узимку герцог перебирався до свого міського будинку в Ос Альті, й що коротшими та холоднішими робилися дні, то недбаліше ставилися до своїх обов'язків вчителі, віддаючи перевагу сидінню біля каміна та грі в карти або розпиванню *квасу*. Знуджені та ув'язнені в чотирьох стінах, інші діти частіше отримували на горіхи. Тож хлопчик із дівчинкою ховалися в покинутих кімнатах маєтку, влаштовуючи вистави для мишей та намагаючись зігритися.

Того дня, коли прибули екзаменатори Гриші, хлопчик із дівчинкою вмостилися на підвіконні в запилюженій горішній спальні, сподіваючись побачити, як під'їжджає поштовий екіпаж. Натомість вони побачили сани, трійку, запряжену трьома чорними кіньми, що ковзнула до білих кам'яних воріт маєтку.

Діти спостерігали, як вона без жодного звуку мчить снігом до герцогових дверей.

З екіпажа з'явилися три постаті в елегантних хутряних шапках і важких вовняних *кефтах*: одна — в малиновій, одна — в темно-синій і одна — в яскраво-багряній.

— Гришники! — прошепотіла дівчинка.

— Хутчіш! — озвався хлопчик.

За мить вони скинули черевики, нечутно помчали коридором, прослизнули крізь порожню музичну кімнату й чкурнули за колону в галереї, звідки відкривався вид на вітальню, в якій Ана Куя любила приймати гостей.

Ана Куя вже була там: у своїй чорній сукні жінка нагадувала птаху. Вона наливала з самовара чай, а на зап'ясті у неї дзеленчало велетенське кільце з ключами.

— То, виходить, цього року їх лише двоє? — поцікавився низький жіночий голос.

Діти визирнули з-за поруччя балкона до кімнати внизу. Двійко гриш сиділи біля каміна: привабливий чоловік у синьому й жінка з пихатими витонченими рисами в червоних одягах. Третій, білявий юнак, тинявся кімнатою, розминаючи ноги.

— Так, — погодилась Ана Куя. — Хлопчик і дівчинка, обидва значно молодші за решту. Обидвом близько восьми, ми гадаємо.

— Ви гадаєте? — перепитав чоловік у синьому.

— Коли батьки покинули цей світ...

— Ми розуміємо, — втрутилася жінка. — Ми, звичайно, палкі прихильники вашого закладу. Нам просто хотілося б, аби більше шляхтичів цікавилися пересічними людьми.

— Наш герцог — надзвичайно видатний пан, — запевнила Ана Куя.

На балконі нагорі хлопчик і дівчинка задумливо кивнули одне одному. Їхній благодійник, герцог Керамзов, був прославлений герой війни і друг багатьох людей. Повернувшись із фронту,

він перетворив власний маєток на сиротинець та будинок для вдів військових. Кажали, вони щонаочі згадують його у своїх молитвах.

— І які вони, ці діти? — поцікавилася жінка.

— У дівчинки є така-сяка схильність до малювання. А хлопчик радше почуввається як удома на лузі або серед лісу.

— Але *які* вони? — повторила гостя.

Ана Куя стиснула безкровні губи.

— Які? Вони неслухняні, вперті, занадто прив'язані одне до одного. Вони...

— Вони чують кожне промовлене нами слово, — зауважив юнак у багряному.

Хлопчик і дівчинка від несподіванки аж підскочили. Він дивився прямисінько на їхню схованку. Діти зіщулилися за колоною, але було вже занадто пізно.

Голос Ани Куї шмагонув, наче батіг:

— Аліно Старкова! Мальєне Орецев! Негайно спускайтеся сюди!

Аліна й Мал неохоче спустилися вузькими закрученими сходами в кінці галереї. Коли вони опинилися внизу, жінка в червоному підвелася з крісла й жестом покликала дітей ближче.

— Ви знаєте, хто ми такі? — запитала вона. Волосся у неї відливало сталлю. Обличчя було помережане зморшками, але чарівне.

— Ви відьми! — бовкнув Мал.

— Відьми? — гиркнула жінка. Різко розвернулася до Ани Куї. — Ось чого ви вчите їх у цій школі? Забобонів та брехні?

Ана Куя знічено зашарілася. Жінка в червоному знов обернулася до дітей, в її темних очах мерехтіли іскри.

— Ми не відьми. Ми практикуємо Малу Науку. І оберігаємо цю землю та це королівство.

— Так само, як Перша армія, — тихо додала покоївка, з помітною різкою ноткою в голосі.

Жінка в червоному заціпеніла, та вже за мить поступилася:

— Так само, як армія короля.

Юнак у багряному всміхнувся й уклякнун перед дітьми. Він лагідно сказав:

— Коли листя змінює колір, хіба ви називаєте це магією? А коли поріжете руку, а потім вона загоюється? Чи коли ставите на плитку горщик води і вона кипить, хіба ж це магія?

Мал, вибалушивши очі, похитав головою.

Аліна насупилася й відповіла:

— Закип'ятити воду може будь-хто.

Ана Куя роздратовано зітхнула, але жінка в червоному засміялася.

— Правду кажеш. Будь-хто може закип'ятити воду. Але не будь-хто може займатися Малою Наукою. Саме тому ми приїхали, щоб перевірити вас. — Вона повернулася до покоївки. — А тепер залиште нас.

— Заждіть! — вигукнув Мал. — Що станеться, якщо ми гришники? Що з нами буде?

Жінка в червоному опустила погляд на дітей.

— Якщо *один* із вас гриша, а вірогідність цього мізерна, це щасливе дитя вирушить до спеціальної школи, де гриш вчать користуватися своїми талантами.

— У вас буде найвишуканіший одяг, найвишуканіша їжа, все, чого заманеться вашому серцю, — додав юнак у багряному. — Вам цього хочеться?

— Це найпрекрасніша можливість служити вашому королю, — додала Ана Куя, застигнувши на порозі.

— Безумовно, — задоволено погодилася жінка в червоному, бажаючи помиритися.

Дівчинка з хлопчиком презирнулися; дорослі не надто уважно спостерігали за дітьми, тож не бачили, як мала потягнулася, щоб стиснути другу руку, і не помітили погляду, що промайнув між ними. Герцог одразу впізнав би цей погляд. Він багато років

провів у спустошених прикордонних північних землях, де села перебували у вічній облозі, а їхні мешканці воювали, майже не одержуючи підтримки від короля чи когось іншого. Він бачив босу жінку, що застигла на порозі своєї домівки, повернувшись обличчям до шеренги багнетів. Він знав, які на вигляд чоловіки, котрі захищають свій дім, не маючи в руках нічого, крім каменяки.

Стоячи на краєчку залюдненої дороги, я дивилася на безкраї поля й покинуті ферми Тульської долини та вперше побачила Тіньову Зморшку. Мій полк опинився на відстані двох тижнів ходьби від військового табору в Полізнаї; над головою сяяло осіннє сонце, проте варто мені було побачити імлу, що брудною плямою розтягнулася небокраєм, як шкіра під плащем взялася сиротами.

Кремезний солдат врізався в мене ззаду. Я заточилася й мало не полетіла долілиць у дорожню багнюку.

— Гей! — гукнув солдат. — Дивись, куди преш!

— Чому б тобі не дивитися на свої тлусті ноги? — кинула я, й мені навіть трохи полегшало від подиву на його плескатому обличчі.

Люди, передовсім високі чоловіки з велетенськими рушницями в руках, не очікують, що до них пащекуватиме хтось такий кістлявий, як я. І, почувши мене, вони завжди видаються трохи приголомшеними.

Утім, солдат швидко перетравив новину й нагородив мене масним поглядом, поправляючи наплічник, а потім зник поміж каравану коней, людей, екіпажів та фургонів, що розтікалися з горба долиною біля його підніжжя.

Я пришвидшила крок, намагаючись зазирнути туди, де натовп рідшав. Жовтого прапорця з екіпажа інспектора я не бачила вже кілька годин і знала, що відстала.

Крокуючи, я всотувала зелені й золотисті аромати осіннього лісу, а лагідний вітерець підштовхував у спину. Ми рухалися вздовж Ві, широкої дороги, що колись сполучала Ос Альту з можливими портовими містами на західному узбережжі Равки. Але все це було до появи Тіньової Зморшки.

Десь посеред юрби хтось співав. «Співи? Який ідіот співає дорогою до Зморшки?» Я знову глипнула на пляму на горизонті та стримала дрижаки. Тіньову Зморшку мені доводилося бачити на багатьох мапах — чорний рубець, що відрубав Равку від єдиного узбережжя, залишивши її без виходу до моря. Іноді її зображували у вигляді плями, а подекуди просто вицвілою безформною хмаркою. Ще були карти, на яких Тіньова Зморшка нагадувала витягнуте вузьке озеро й була підписана своєю іншою назвою Неморе, що мала б заспокоїти крамарів та солдатів і заохотити їх до переправи.

Я пхикнула. Напевно, це могло надурити якогось тлустого крамаря, але мене аж ніяк не заспокоювало.

Напружившись, я відірвала погляд від моторошної імли, що висіла вдалині, й узялася розглядати зруйновані ферми Тули. Колись ця долина славилася найзаможнішими у Равці маєтками. Нещодавно в цих краях фермери вирощували врожай, а у зелених полях паслися вівці. А потім краєвид зіпсував чорний рубець, просіка майже непроглядної, наповненої жахіттями темряви, яка щороку дедалі більшала. Куди поділися фермери, їхні стада, їхні врожаї, їхні будинки та родини, ніхто не знав.

«Припини, — суворо сказала я собі. — Ти тільки псуєш усе. Люди роками перетинають Зморшку... зазвичай з велетенськими втратами, та все ж». Я глибоко вдихнула, змушуючи себе заспокоїтися.

— Не варто непритомніти посеред дороги, — сказав мені на вухо чийсь голос, а важка рука лягла на плечі й потиснула їх.

Підвівши погляд, я побачила знайоме Малове обличчя й усмінені яскраво-блакитні очі; хлопець підлаштовувався під мій крок.

— Ну ж бо, — підбадьорив він. — Ставиш одну ногу перед другою. Ти знаєш, як це робиться.

— Ти втручаєшся в мої плани.

— Ой, серйозно?

— Так. Зомліти, бути затоптаною і з ніг до голови вкритися синцями.

— Це скидається на геніальний план.

— Ой, але ці жахливі ушкодження не дозволять мені перетнути Зморшку.

Мал повільно кивнув.

— Розумію. Якщо це допоможе, можу штовхнути тебе під підводу.

— Я подумаю, — буркнула я, однак відчула, що настроїй однаково покращився.

Хотіла я чи ні, Мал досі мав на мене отакий вплив. І я така була не єдина. Гарненька білявка пропливла попри нас і помахала, кинувши на Мала кокетливий погляд через плече.

— Гей, Рубі, — гукнув він. — Побачимося пізніше?

Рубі захихотіла й кинулася в гущавину натовпу. Мал широко вишкірився, аж поки не помітив моїх закочених очей.

— Що? Я думав, тобі подобається Рубі.

— Виявляється, в нас із нею небагато тем для розмови, — сухо кинула я.

Насправді Рубі мені подобалася... спочатку. Коли ми з Малом поїхали з маєтку Керамзова навчатися військової вправності

в Полізнаї, я нервувалася через знайомство з новими людьми. Проте зі мною захотіли потоваришувати чимало дівчаток, і Рубі була однією з найпалкіших моїх прихильниць. Ця дружба зазвичай тривала до того дня, коли я виявляла, що цікавлю їх винятково завдяки своїй близькості з Малом.

Я дивилася, як він розкинув руки й задер обличчя до осіннього неба, прибравши цілковито задоволеного вигляду. Навіть хода у нього була пружна, помітила я, і мені зробилося гидко.

— Що з тобою? — розлючено просичала я.

— Нічого, — здивовано озвався він. — Я чудово почуваюся.

— Але як ти можеш бути таким... легковажним?

— Легковажним? Я ніколи не був легковажним. І сподіваюся, що ніколи не стану.

— Гарзд, а що тоді все це таке? — перепитала я, тицяючи в його бік рукою. — Здається, наче ти збираєшся на прекрасну вечерю, а не вирушаєш на смерть і розчленування.

Мал розреготався.

— Ти забагато переймаєшся. Король відправив на захист наших човнів цілу групу гриш-Пекельників і ще більше тих жаских Серцетлумачників. У нас є гвинтівки, — нагадав хлопець, поплескавши свою, що висіла на спині. — З нами все буде гарзд.

— Якщо напад буде серйозний, гвинтівка не надто допоможе.

Мал приголомшено подивився на мене.

— Що з тобою коїться останнім часом? Ти навіть похмуріша, ніж зазвичай. І маєш жахливий вигляд.

— Дякую, — буркнула я. — Я погано спала.

— Що ще нового?

Звичайно, він мав рацію. Я ніколи не спала добре. Проте за кілька останніх днів справи погіршилися. Святі знають, я маю чимало вагомих причин, аби боятися перетинати Зморшку; мої страхи поділяють й інші члени полку, котрим достатньо не пощастило, аби їх обрали для переправи. Та було ще дещо, якась глибоко захована тривога, яку я навіть не могла описати словами.

Знову глипнула на Мала. Колись я могла розповісти йому будь-що.

— У мене просто... ці передчуття.

— Припини стільки перейматися. Може, на човен посадять Міхаеля. Щойно побачивши його велетенське соковите черевце, волькра дасть нам спокій.

Мене накрило хвилиєю непрошених спогадів: ми з Малом пліч-о-пліч сидимо на стільці в бібліотеці герцога, гортаючи сторінки велетенської книжки в шкіряній палітурці. Ми щойно натрапили на зображення волькри: довгі брудні кігті, шкіряні крила й кілька рядів гострих, мов лезо, зубів, готових посмакувати людською плоттю. Вони були незрячі, адже поколіннями жили й полювали у Зморщі, проте легенди стверджували, що запах людської крові волькри відчувають за кілька кілометрів. Я тицьнула в малюнок і запитала:

— Що це вона тримає?

Досі чую, як Мал прошепотів мені у вухо:

— Думаю... думаю, це ступня.

Ми рвучко згорнули книжку і з вереском кинулися під безпечні сонячні промені...

Я зупинилася, навіть не помітивши цього, застигла на місці, не в змозі відігнати спогади. Збагнувши, що я відстала, Мал голосно й дошкульно зітхнув і повернувся до мене. Поклав руки мені на плечі й легенько струснув.

— Я пожартував. Ніхто Міхаеля не їстиме.

— Я знаю, — озвалася я, прикипівши поглядом до своїх черевиків. — Ти такий кумедний.

— Аліно, та ну. З нами все буде гаразд.

— Ти не можеш цього знати.

— Подивися на мене. — Я змусила себе зустрітися з ним поглядом. — Я знаю, що ти налякана. І я теж. Але ми зробимо це і впораємося з усім. Нам завжди все вдається. Гаразд? — Мал усміхнувся, й серце гучно гупнуло у мене в грудях.

Я потерла великим пальцем рубець, що розтинав долоню правої руки, й непевно вдихнула.

— Гарзд, — неохоче погодилася й раптом виявила, що всміхаюся йому у відповідь.

— Настрій мадам відновлено! — вигукнув Мал. — Сонце знову може сяяти!

— Ой, ти колись закриєш пельку?

Я обернулася, щоб штурхнути його, та перш ніж мені це вдалося, хлопець схопив мене і смикнув угору. Повітря розітнули цокіт копит і галас. Мал відтягнув мене на узбіччя, й тієї ж миті повз нас промчав велетенський чорний екіпаж; люди, намагаючись уникнути копит чотирьох чорних коней, кинулися навсібіч. Поруч із погоничем, котрий розмахував батоном, примостилися двоє солдатів у чорних як смола плащах.

Дарклінг. Його чорний екіпаж і чорну форму особистої варти неможливо було з чимось сплутати.

Ще один екіпаж, із лакованого червоного дерева, промчав повз нас на трохи меншій швидкості.

Я підвела погляд на Мала, серце гупало у грудях від розуміння того, що мало не сталося.

— Дякую, — прошепотіла я.

Хлопець, схоже, раптом зрозумів, що стискає мене в обіймах. Він розтиснув руки й похапцем відсахнувся. Я взялася струшувати пилку з плаща, сподіваючись, що він не помітить, як зашарілися мої щоки.

Повз нас проїхав третій екіпаж, пофарбований блискучою синьою фарбою, з вікна якого висунулася дівчина. У неї було чорне кучеряве волосся й капелюшок із лисячого хутра. Вона оглянула натовп роззяв, і її погляд передбачувано зупинився на Малові.

«Ти щойно ним марила, — дорікнула я собі. — Чому б якійсь розкішній гришниці цього не робити?»

Дівочі уста вигнулися в слабенькій усмішці, коли вона зустрілася з Малом поглядом, озираючись через плече, аж доки екіпаж

не зник із нашого поля зору. Хлопець із роззявленим ротом тупо витріщався їй услід.

— Закрий рота, щоб муха не залетіла, — порадила я.

Мал кліпнув, не втрачаючи приголомшеного вигляду.

— Ти це бачив? — проревів хтось.

Я озирнулася й побачила Міхаеля, котрий із неоковирним виразом благоговіння прокладав собі шлях до нас серед натовпу. Це був рудий велетень із широким обличчям та ще ширшою шиєю. Його намагався наздогнати цибатий і чорнявий Дубров. Хлопці були трекерами з Малового підрозділу й завжди ошивалися десь поруч.

— Звичайно, я це бачив, — озвався Мал, і його одурманений вигляд змінився нахабною усмішкою.

— Вона дивилася прямисінько на тебе! — вигукнув Міхаель, плескаючи його по спині.

Мал байдуже здвигнув плечима, але усмішка розпливлася ще ширше.

— Так і було, — самозакохано погодився він.

Дубров стурбовано посовався.

— Кажуть, що гришниці можуть навести на тебе чари.

Я фиркнула.

Міхаель витріщався на мене, наче досі не помічав, що я стою поруч.

— Гей, Жердино, — озвався він і легенько штовхнув мене в плече.

Я насупилася, почувши прізвисько, та він уже відвернувся до Мала.

— Ти знаєш, що вона зупиниться в таборі, — нагадав він, масно вишкіряючись.

— Я чув, що намети у гриш завбільшки з собори, — додав Дубров.

— І там чимало темних закапелків, — не вгавав Міхаель, ще й поворушивши бровами.

Мал задоволено загіготів. Не удостоївши мене більше жодним поглядом, усі троє почвалані далі, перегукуючись і штурхаючи одне одного.

— Рада була вас бачити, хлопці, — пробурмотіла я собі під ніс. Поправила лямку речового мішка на плечі та знову рушила в путь, наздогнавши кількох останніх мандрівників, що спустилися з пагорба в напрямку Крібірська.

Я не збиралася поспішати. У Паперовому Наметі мені неодмінно перепаде на горіхи, та вдіяти вже однаково нічого не можна було.

Я потерла плече, в яке мене штурхнув Міхаель. «Жердина». Я ненавиділа це прізвисько. «Ти не називав мене Жердиною, коли налігався квасу й намагався облапати мене біля весняного багаття, йолопе жалюгідний», — в'їдливо подумала я.

Дивитися в Крібірську не надто було на що. Якщо вірити Старшому Картографу, до появи Тіньової Зморшки це було сонне торговельне містечко, де не було майже нічого, крім порохнявистої головної площі та заїжджого двору для втомлених мандрівників із Ві. А зараз він перетворився на занедбане портове місто, що виросло навколо постійного військового табору й сухопутних портів, де піщані човни чекали на пасажирів, щоб перенести їх крізь п'їтьму до Західної Равки. Я минала кнайпи, бари і заклади, які, на моє переконання, були будинками розпусти, призначеними розважати загони королівської армії. Навколо стояли крамнички, де продавали рушниці й арбалети, ліхтарі та смолоскипи, все необхідне устаткування для переправи через Зморшку. Невеличка церква з побіленими стінами й блискучими банями була несподівано гарно поремонтована. «А може, й немає в цьому несподіванки», — розмірковувала я. Тому, хто запланував подорож крізь Тіньову Зморшку, не завадило б зазирнути всередину й помолитися.

Я знайшла дорогу до намету, де розквартирували топографів, кинула свої речі на одне з ліжок і поспіхом кинулася до Паперового Намету. На моє полегшення, Старшого Картографа ніде не було видно, й мені вдалося непомітно прослизнути всередину.

Увійшовши до намету з білого брезенту, я відчула, що розслабилася вперше з тієї миті, як побачила Зморшку. Паперовий Намет нічим суттєво не відрізнявся від тих, які я бачила в інших таборах: вервечки креслярських столів, за якими схилилися над роботою художники й топографи, заливало сліпуче світло. Після галасливої штовханини в дорозі поскрипування паперу, запах чорнила й ледь чутне шкрябання пер та пензлів заспокоювали.

Я витягла з кишені плаща альбом і прослизнула на лавицю поруч із Олексієм, котрий обернувся і збуджено прошепотів:

— Ти де була?

— Мало не потрапила під Дарклінгів екіпаж, — озвалася я, хапаючи клаптик чистого паперу й гортаючи свої ескізи в пошуках вдалого, який можна було б скопіювати.

Ми з Олексієм були помічниками молодших картографів і, навчаючись, повинні були щодня здавати два завершених ескізи або зображення.

Мій сусід різко втягнув повітря.

— Серйозно? Ти його справді бачила?

— *Насправді* я була надто зайнята, намагаючись не загинути.

— Буває й гірша смерть. — Олексій помітив ескіз скелястої долини, який я збиралася перемалювати. — Фу. Тільки не цей. — Він погортав мій альбом, знайшов величний гірський хребет і постукав по ньому пальцем. — Ось.

Я ледве встигла торкнутися олівцем паперу, як у наметі з'явився Старший Картограф і потягнувся проходом, розглядаючи мимохідь наші роботи.

— Я сподіваюся, це ваш другий ескіз, Аліно Старкова.

— Так, — збрехала я. — Так і є.

Щойно Картограф потупцяв далі, Олексій прошепотів:

— Розкажи мені про екіпаж.

— Я мушу закінчити свої ескізи.

— Ось, — завзято запропонував він, простягаючи мені один зі своїх малюнків.

— Він зрозуміє, що це твоя робота.
— Вона не така вже й гарна. Тобі вдасться видати її за свою.
— Ось він, Олексій, котрого я знаю і терплю, — буркнула я, але ескіз не віддала. Хлопець був одним із найталановитіших помічників і знав це.

Він витягнув із мене кожную найдрібнішу деталь про три екіпажі гришників. Я була вдячна йому за ескіз, тож доклала всіх зусиль, аби задовольнити його допитливість, пораючись зі своїм гірським хребтом і вимірюючи деякі з найвищих верхівок за допомогою великого пальця.

Коли ми впоралися, надворі вже сутеніло. Ми віддали свої роботи й вирушили до їдальні, де стали в чергу за каламутною мішаниною, яку роздавав спітнілий кухар, а потім знайшли собі місце серед інших топографів.

Іла я мовчки, слухаючи, як Олексій із рештою смакують табірні плітки й діляться побоюваннями з приводу завтрашньої переправи.

Хлопець наполіг, аби я повторила історію про екіпажі гришників, і її зустріли зі звичною сумішшю захвату і страху, яка супроводжувала будь-яку згадку про Дарклінга.

— Він неприродний, — зауважила Єва, одна з помічниць; у неї були гарні зелені очі, які, втім, не надто відволікали увагу від кирпатого носика. — Як і решта.

Олексій пхикнув.

— Будь ласка, поділися з нами своїми забобонами, Єво.

— Ну, почнемо з того, що саме Дарклінг створив Тіньову Зморшку.

— Та це ж було сотні років тому! — обурився Олексій. — І той Дарклінг був абсолютно божевільний.

— Цей анітрохи не кращий.

— Селючка, — кинув Олексій і відмахнувся від дівчини.

Єва ображено подивилася на нього й рішуче відвернулася, щоб побазікати з друзями.

Я мовчала. Сама була більшою селючкою за Єву, попри всі її забобони. Читати й писати я навчилася лише завдяки герцоговій доброчинності, але ми з Малом за мовчазною згодою уникали згадок про Керамзін.

Як на замовлення, із роздумів мене вирвав пронизливий вибух реготу. Я озирнулася через плече. Мал розпинався про щось перед столом із галасливими трекерами.

Олексій прослідкував за моїм поглядом.

— Як вам двом вдалося потоваришувати?

— Ми разом вирости.

— Не схоже, що у вас багато спільного.

Я здвинула плечима.

— Думаю, в дитинстві нескладно знайти багато спільного.

Приміром: самотність, спогади про батьків, яких нам слід було забути, і задоволення втекти від поденної роботи, аби пограти на луці в квача.

Олексій прибрав такого скептичного вигляду, що я не стримала сміху.

— Він не завжди був Прекрасним Малом, трекером-фахівцем і звабником гришниць.

У хлопця відпала щелепа.

— Він звабив гришницю?

— Ні, але я впевнена, що звабить, — пробурмотіла я.

— То яким він *був*?

— Маленький, пухкенький і боявся кажанів, — не без задоволення повідомила я.

Олексій глипнув на Мала.

— Здається, дещо змінилося.

Я потерла великим пальцем рубець на долоні.

— Я теж так думаю.

Ми помили тарілки і вийшли з їдальні в прохолодне нічне повітря. На зворотному шляху зробили гак, щоб пройти повз табір гриш. Їхній намет, укритий чорним шовком, справді був завбільшки

з собор, а високо над ним тріпотіли сині, червоні та багряні вимпели. Десь позаду ховалися намети Дарклінга, які охороняли Корпуснійці Серцетлумачники та особиста варта.

Коли Олексій вдосталь навитріщався, ми повернулися до своєї частини табору. Хлопець замовк і взявся хрускотіти кісточками пальців; я знала, що ми обоє думаємо про завтрашню переправу. Судячи з похмурого настрою в казармах, ми такі були не одні. Дехто вже вклався спати (чи принаймні намагався заснути), а решта скупчилися біля ламп і перемовлялися впівголоса. Кілька людей сиділи, вчепившись в ікони, й молилися своїм Святим.

Я розгорнула на ліжку спальний мішок, зняла черевики й повісила плащ. Потім загорнулася в підбиті хутром ковдри й втупилася поглядом у дах, чекаючи, доки прийде сон. Так тривало досить довго, аж поки всі лампи не згасли, а розмови не змінилися ледь чутним похропуванням і шурхотом тіл.

Завтра, якщо все піде згідно з планом, ми без пригод дістанемося до Західної Равки, і я вперше побачу Справжнє Море. Там Мал із рештою трекерів полюватимуть на червоних вовків, морських лисиць чи інших омріяних створінь, котрих можна зустріти лише в західних землях. А я залишуся з картографами в Ос Керво, де завершу навчання й допоможу задокументувати інформацію, яку нам вдасться зібрати у Зморшці. А потім, звичайно, мені знову доведеться перетнути її, щоб повернутися додому. Утім, загадувати так далеко наперед було складно.

Мені досі анітрохи не хотілося спати, коли я дещо почула. *Тук-тук*. Пауза. *Тук*. Потім знову. *Тук-тук*. Пауза. *Тук*.

— Що відбувається? — сонно пробурмотів Олексій із сусіднього ліжка.

— Нічого, — прошепотіла я, вислизаючи зі спального мішка й взуваючи черевики.

Схопила плащ і якомога тихіше вислизнула з казарми. Відчинивши двері, я почула хихотіння, і десь у темній кімнаті жіночий голос гукнув:

— Якщо це трекер, запроси його прийти і зіграти мене.

— Переконана, якщо йому закортить підчепити *цифіл*, ти будеш першою в його списку, — тихо озвалася я й вислизнула в ніч.

Холодне повітря вщипнуло за щоки, і я заховала підборіддя в комір, шкодуючи, що не затрималась, аби прихопити шарф і рукавички. Мал сидів на рипучих сходах спиною до мене. Я бачила, як позаду нього під мерехтливими ліхтарями, що освітлювали доріжку, передають туди-сюди плящину Міхаель і Дубров.

Я насупилася.

— Будь ласка, скажи, що ти розбудив мене не лише для того, щоб повідомити, що ви збираєтеся до намету гришників. Чого ви хочете — поради?

— Ти не спала. Лежала й нервувалася.

— Неправда. Я планувала, як прослизнути до намету гришників і зняти собі гарненького Корпуснійця.

Мал розреготався. Я застигла на порозі. Саме це було найскладніше поруч із ним, окрім незграбної акробатики, яку виконувало моє серце. Я ненавиділа приховувати, скільки болю завдають мені його дурнуваті коники, однак думку, що він про все дізнається, я ненавиділа ще дужче. Подумала, що слід просто розвернутися й піти всередину. Та натомість проковтнула свої ревності й усілася поруч із хлопцем.

— Сподіваюся, ти приніс мені щось гарненьке, — озвалася я. — Алініні Секрети Зваби дорого коштують.

Мал вишкірився.

— Можеш записати на мій рахунок?

— Доведеться. Та лише тому, що знаю, що тобі це й так гарно вдається.

Подивившись у темряву, я побачила, як Дубров ковтнув із пляшки й похилився вперед. Міхаель витягнув руку, щоб втримати його, і крізь нічне повітря до нас долинув їхній регіт.

Мал похитав головою і зітхнув.

— Він завжди намагається перепити Міхаеля. А закінчиться, напевно, все тим, що його знудить мені на черевики.

— Так тобі й треба, — озвалася я. — То що ти тут *робиш*?

Рік тому, коли ми розпочали нашу військову службу, Мал навідувався до мене мало не щоночі. Та останні кілька місяців майже не з'являвся.

Він здвигнув плечима.

— Не знаю. Ти за обідом здавалася такою нещасною.

Я здивувалася, що він помітив.

— Просто думала про переправу, — обережно повідомила я.

Це була не зовсім брехня. *Я справді* страшенно боялася опинитися в Зморщі, а Мал аж ніяк не мусив знати, що ми з Олексієм обговорювали його.

— Але мені приємно, що ти переймаєшся.

— Гей, — усміхнувся він, — я хвилююся за тебе.

— Якщо тобі пощастить, волькра завтра зжере мене на сніданок і тобі більше не доведеться непокоїтися.

— Ти знаєш, що без тебе я геть загублюся.

— Ти в житті ніколи не губився, — саркастично зауважила я.

Картографом була я, але Мал міг знайти напрям на північний полюс із зав'язаними очима і стоячи на голові.

Він гупнув своім плечем у моє.

— Ти знаєш, про що я кажу.

— Звичайно, — відказала я.

Але не знала. Не знала напевно.

Ми мовчки посиділи, дивлячись, як дихання збирається в холодному повітрі завитками.

Мал утупився поглядом у носачи своїх черевиків і зізнався:

— Здається, я теж нервуюсь.

Я штурхнула його ліктем і сказала з упевненістю, якої не відчувала:

— Якщо ми впоралися з Аною Куєю, то з кількома волькрами дамо собі раду.

— Якщо я нічого не плутаю, коли ми востаннє розгнівали Ану Кую, тобі надерли вуха, а потім нам обидвом довелося прибирати гній у стайнях.

Я скривилася.

— Я намагаюся заспокоїти тебе. Міг принаймні вдати, наче в мене виходить це.

— Знаєш, що кумедно? — поцікавився Мал. — Іноді я за нею по-справжньому сумую.

Я спробувала приховати свій подив. У Керамзіні ми прожили понад десять років, та мені завжди здавалося, наче хлопець хоче забути про це місце, а можливо, навіть і про мене. Там він був просто загубленим біженцем, пересічним сиротою, котрому слід було відчувати вдячність за кожную жменю їжі, кожную пару черевиків. А в армії він вигриз собі справжнє місце, і там ніхто не мусив знати, що колись Мал був маленьким небажаним хлопчиком.

— Я теж, — зізналася я. — Можемо їй написати.

— Можливо, — непевно відгукнувся Мал.

Несподівано він потягнувся до мене і взяв за руку. Я намагалася не зважати на струм, що протнув мене.

— Завтра о цій порі ми сидітимемо в гавані Ос Керво, дивитимемося на океан і питимемо *квас*.

Я подивилася на Дуброва, котрого розхитувало на всі боки, й усміхнулася.

— А Дубров на це купиться?

— Лише ти і я, — пояснив Мал.

— Серйозно?

— Ми з тобою завжди лише вдвох, Аліно.

На мить мені здалося, наче це правда. Світ обмежувався цією сходинкою, світлом цього ліхтаря і нами двома, захованими в темряві.

— Гайда! — проревів із доріжки Міхаель.

Мал здригнувся, наче прокинувшись зі сну. Він легенько стиснув мою руку, а тоді відпустив її.

— Мушу йти, — сказав, знову зблиснувши нахабною по-смійською. — Спробуй трохи поспати.

Він легко підскочив зі сходів і підтюпцем побіг до друзів.

— Побажай мені успіху! — гукнув через плече.

— Бажаю успіху, — автоматично озвалася я й захотіла дати собі стусана.

«Бажаю успіху? Чудово тобі розважитися, Мале. Сподіваюся, ти знайдеш гарненьку гришницю, безтямно закохаєшся і наробиш із нею купу розкішних, огидно талановитих дітлахів».

Я змерзло сиділа на сходах, спостерігаючи, як Мал зникає в кінці доріжки, й досі відчувала теплий дотик його руки до моєї. «Ну гаразд, — подумала я, підводячись. — Може, дорогою туди він упаде в канаву».

Я повернулася до казарм, ретельно зачинила за собою двері й радо залізла в спальний мішок.

Цікаво, чи вислизне з намету чорнява гришниця, щоб побачитися з Малом? Я відігнала цю думку. Це не моя справа, та й, щиро кажучи, мені не хотілося цього знати. Мал ніколи не дивився на мене так, як на ту дівчину або на Рубі, і ніколи цього не зробить. Однак те, що ми з ним досі друзі, було значно важливішим за все інше.

«Чи надовго?» — озвався докучливий голос у моїй голові. Олексій мав рацію: дещо змінилося. Мал змінився на краще. Він зробився привабливішим, сміливішим, зухвалішим. А я стала... вищою. Я зітхнула й перевернулася на бік. Мені хотілося вірити, що ми з ним назавжди залишимося друзями, але слід дивитись правді у вічі: в кожного з нас свій шлях. Лежачи в темряві й намагаючись заснути, я розмірковувала, чи не віддалятимуть ці шляхи нас дедалі дужче одне від одного і чи не прийде день, коли ми знову перетворимося на цілковито чужих людей.

РОЗДІЛ
2

Ранок минув у тумані: сніданок, короткі відвідини Паперового Намету, де я спакувала додаткове чорнило й папір; потім — безлад сухопутного порту. Я стояла з рештою топографів, чекаючи своєї черги зійти на борт невеличкої флотилії піщаних човнів-скіфів. Позаду нас просинався і брався до своїх справ Крібірск. Попереду лежала дивна рухлива темрява Зморшки.

Тварини були занадто галасливими й лякливими для подорожей Неморем, тож Зморшку перетинали на пісочних скіфах, пласких санях із велетенськими вітрилами, що дозволяли їм майже нечутно ковзати мертвими сірими пісками. Човни навантажували зерном, лісом та бавовною-сирцем, а на зворотному шляху вони будуть по вінця повні цукру, гвинтівок та різноманітної готової продукції, привезеної в морські порти Західної Равки. Дивлячись на палубу скіфа, де не було майже нічого, крім вітрила й розхитаної загорожі, я не могла відігнати думку, що там нема де сховатися.

На щоглі кожних санчат в оточені озброєних до зубів солдат стояло двійко гришників-Етерців, з ордену Кликунів, у темно-синіх

кефтах. Срібна вишивка на манжетах і подолах мантій підказувала, що це Верескуни, гриші, котрі можуть збільшити або зменшити атмосферний тиск і наповнити вітрила скіфів, аби вони перетнули довгі кілометри всередині Зморшки.

Солдати з гвинтівками під наглядом похмурого офіцера підпирали поруччя. Між ними стояло ще кілька Етерців, але їхні сині мантії мали червоні манжети — символ того, що вони здатні розпалювати вогонь.

Отримавши сигнал від капітана скіфа, Старший Картограф погнав мене, Олексія та решту помічників туди, де ми мали приєднатися до решти пасажирів. Потім зайняв місце на щоглі поруч із Верескунами, де мав допомагати прокладати шлях у темряві. В руці у нього був компас, проте у Зморщі толку з нього буде небагато. Вже опинившись у натовпі на палубі, я мигцем побачила Мала з рештою трекерів на протилежному боці скіфа. Вони теж були озброєні гвинтівками. Позаду стояла вервечка лучників, а сагайдаки на їхніх спинах їжачилися стрілами з наконечниками зі зробленої гришами сталі. Я торкнулася пальцями руків'я армійського ножа, заткнутого за пояс. Впевненості він мені не додав.

Бригадир у доку вигукнув щось, і команди кремезних чоловіків взялися штовхати скіфи до безбарвного піску на самісінькому краєчку Зморшки. Вони поспіхом відступили назад, наче блідий мертвий пісок міг обпалити їм ноги.

А тоді прийшла наша черга, і скіф, несподівано смикнувшись, поповз уперед, поскрипуючи піском, коли працівники доку відступили. Я схопилася за поруччя, намагаючись утримати рівновагу, серце стугоніло, мов божевільне. Верескуни здійняли руки. Вітрила, гучно лягнувши, нагнулися, й човен помчав до Зморшки.

Спершу здавалося, наче ми пливемо в щільній хмарі диму, але не було ні тепла, ні запаху вогнища. Усі звуки немов приглушили, і цілий світ затих. Я дивилася, як піщані скіфи попереду нас ковзають у темряву, один за одним зникаючи з очей. Збагнула, що

Літературно-художнє видання

БАРДУГО Лі
Тінь та кістка
Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *Р. А. Трифонов*
Художній редактор *В. О. Трубчанінов*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *Ю. С. Любавська*

Підписано до друку 12.05.2021.
Формат 60х90/16. Друк офсетний.
Гарнітура «Literaturna». Ум. друк. арк. 19.
Наклад 2500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р. www.unisoft.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

UNISOFT

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безплатний каталог

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

Бардуго Лі

Б24 Тінь та кістка : роман / Лі Бардуго ; перекл. з англ. Є. Даскал. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 304 с.

ISBN 978-617-12-8873-7

ISBN 978-0-8050-9459-6 (англ.)

Ласкаво просимо до Равки. Колись це була велика та могутня країна. Тепер вона на межі зникнення. Равку розділила Тіньова Зморшка — лінія абсолютної темряви, що кишить небезпечними чудовиськами.

Непримітна Аліна й уявити не могла, що порятунок Равки ляже на її худенькі плечі. Допомогаючи другові Малу, дівчина розбудила свою приспану силу. Саме вона здатна знищити Тіньову Зморшку і возз'єднати спустошену війною країну.

Часу обмаль. Аліна вирушає на навчання до величних магів-гриш на чолі з таємничим Дарклінгом. Однак могутня та ще не приборкана сила дівчини може обернутися небаякою загрозою. І не тільки для монстрів з тіні, а й для всієї Равки, для Мала та самої Аліни.

УДК 821.111(73)